

RELACJE MAJĄ ZNACZENIE – KILKA SŁÓW OD REDAKTORÓW

„Relacje” to nie tylko tytuł. To celowo wybrany punkt orientacyjny, metafora, przesłanie i jednocześnie kierunek działania osób zaangażowanych w rozwój czasopisma. Redaktorzy i autorzy zamieszczanych tutaj tekstów eksponują słowo „relacje” z kilku powodów. Chcemy, po pierwsze, określić nasz punkt widzenia na rzeczywistość społeczną, jako ze swej natury „relacyjną”. Po drugie, akcentujemy w ten sposób potrzebę i zamiar systematycznego badania i opisywania relacji interpersonalnych i międzygrupowych. Po trzecie, dążymy do stworzenia interdyscyplinarnego ośrodka, który skupiałby badaczy i specjalistów różnych dziedzin, zainteresowanych rozwojem wiedzy na temat relacji. Czasopismo jest ważnym elementem tego zamysłu.

Każdy z wymienionych powodów zasługuje na szerokie omówienie w postaci odrębnego, obszernego studium. Liczymy na to, że w kolejnych numerach to studium będzie się poszerzało i pogłębiało. W tym miejscu poprzestajemy na wskazaniu empirycznych przesłanek wyboru relacji jako wiodącego zagadnienia w naszym czasopiśmie. Odwołujemy się przy tym do ustaleń i inspiracji zawartych w cenionych przez nas pracach z zakresu różnych dyscyplin naukowych i szeroko rozumianej humanistyki.

Istotnym argumentem na rzecz podjęcia refleksji nad relacjami na poziomie globalnym jest zjawisko globalnej współzależności. Nie można skutecznie rozwiązywać problemów na poziomie lokalnym i krajowym bez rozwoju współpracy globalnej. Uzasadnienie dla tego poglądu znajdujemy zarówno w tekstach filozoficznych, teologicznych, jak i z zakresu ekologii, geografii politycznej, politologii, ekonomii, socjologii i pedagogiki. To przekonanie jest podstawą rekomendacji zawartych w encyklice papieża Franciszka *Laudato si*, gdzie świat nazywany jest „wspólnym domem” (papież Franciszek 2015). Franciszek zwraca uwagę na powiązania między światem społecznym a światem przyrody i na praktyczne konsekwencje tych powiązań:

Fundamentalne znaczenie ma poszukiwanie rozwiązań integralnych, uwzględniających interakcje systemów przyrodniczych między sobą oraz z systemami społecznymi. [...] Wytyczne dotyczące rozwiązania wymagają zintegrowanego podejścia do walki z ubóstwem, aby przywrócić godność wykluczonym i jednocześnie zatroszczyć się o naturę (papież Franciszek 2015, s. 91).

U podstaw podejścia nazywanego przez Franciszka „integralnym” leży przekonanie o relacyjnym charakterze współczesnej rzeczywistości. Taką tezę rozwija, m.in. geograf

polityczny, Paragh Khanna w pracy o znamienym tytule *Connectography* (Khanna 2016). Kluczowym pojęciem w jego pracy jest „connectivity”, co można tłumaczyć jako „połączalność”, „zdolność do tworzenia połączeń”. Zastąpiła ona we współczesnym świecie, zdaniem autora, podziały jako główny sposób opisywania świata i jest nowym paradygmatem globalnej organizacji:

Spółeczeństwo ludzkie przechodzi fundamentalną transformację, w wyniku której infrastruktura funkcjonalna mówi nam więcej o tym, jak działa świat niż granice polityczne. Prawdziwa mapa świata powinna wskazywać nie tyle państwa, ile megamiasta, autostrady, linie kolejowe, rurociągi, przewody internetowe i inne symbole powstającej globalnej cywilizacji sieciowej (Khanna 2016, s. 16-17).

W socjologii i innych naukach społecznych mamy ostatnio do czynienia ze zmianą, nazywaną „zwrotem relacyjnym”. Piotr Sztompka pisze o powstaniu tzw. trzeciej socjologii. W jednym i drugim przypadku chodzi o położenie akcentu na relacje społeczne, zgodnie z następującym założeniem: „ludzie zawsze żyją i działają w otoczeniu innych, w jakichś relacjach z innymi – realnych, wyobrażonych czy nawet wirtualnych – ale nigdy osobno” (Sztompka 2016, s. 28). O ile „socjologia pierwsza” była – jak wyjaśnia Sztompka – zainteresowana badaniem całości, „socjologia druga” skupiała się na analizie działań jednostek, o tyle „socjologia trzecia” koncentruje się właśnie na relacjach jako elementach konstytuujących większe całości społeczne (grupy, wspólnoty lokalne, stowarzyszenia, organizacje, społeczeństwa państwowe, społeczeństwo globalne). W tym ujęciu „Społeczeństwo jest tym, co dzieje się między ludźmi, jest sumą zdarzeń w przestrzeni międzyludzkiej” (Sztompka 2016, s. 12). Istotna rola relacji jako wyróżnika epoki, w której żyjemy, została podkreślona przez Pierpaolo Donatiego, który w następujący sposób dokonuje rozróżnienia:

W mojej opinii, punktem zwrotnym między nowoczesnością a ponowoczesnością jest okoliczność wskazująca na to, że o ile społeczeństwo nowoczesne było immunizowane na wpływ relacji społecznych, o tyle społeczeństwo ponowoczesne musi działać i rozwijać się poprzez relacje społeczne (Donati 2007, s. 24).

Zarysowane wyżej rozumienie świata i relacji społecznych ma poważne konsekwencje praktyczne. Znajduje ono odzwierciedlenie np. w zmianie podejścia do interwencji społecznych. Praca ta coraz częściej bywa opisywana i organizowana jako rodzaj społecznego „networkingu”, „sieciowania”, a więc budowania i rozwijania relacji na rzecz pozytywnych zmian społecznych. Alison Gilchrist poświęciła temu zagadnieniu książkę zatytułowaną *Dlaczego relacje są ważne?* (Gilchrist 2014). Znajdujemy w niej m.in. następującą koncepcję działania pracowników społecznościowych:

Pracownicy społecznościowi jako łącznicy pracują na styku sektorów lub jako łącznicy pomiędzy podmiotami państwowymi a obywatelami, dbając o to, aby użytkownicy usług byli włączani w podejmowanie decyzji i wspólne wytwarzanie ustalonych rezultatów (outcomes),

takich jak podnoszenie poziomu bezpieczeństwa w społecznościach czy ożywienie gospodarcze (Gilchrist 2014, s. 16).

Różnorodne echa i ilustracje przedstawionego wyżej w wielkim skrócie podejścia znajdują Czytelnicy w każdym tomie „Relacji”, również w tym. Zgromadziliśmy tutaj m.in. artykuły dotyczące relacji międzyludzkich zapośredniczonych przez technologie, relacji dziecka z otoczeniem, relacji „uczniowie–nauczyciele–rodzice”, „zwoleńnicy–przeciwnicy przyjmowania uchodźców”, „osoby wykluczone–podmioty ekonomii społecznej–społeczeństwo”, „matki sybiraczki–członkowie ich rodzin–otoczenie”... Liczymy na to, że ta mozaika tematyczna ułoży się we wzór, dzięki któremu pogłębi się nasze zrozumienie znaczenia relacji w różnych wymiarach życia zbiorowego i rozwoju indywidualnego.

Dorota Bazuń, Mariusz Kwiatkowski

Bibliografia

- Donati P. (2007), *Birth and development of the relational theory of society: a journey looking for a deep relational sociology*, http://www.relationalstudies.net/uploads/2/3/1/5/2315313/donati_birth_and_development_of_the_relational_theory_of_society.pdf [dostęp: 20.09.2017].
- Gilchrist A. (2014), *Dlaczego relacje są ważne? Networking w rozwoju społecznościowym*, Wyd. Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL, Warszawa.
- Khanna P. (2016), *Connectography, Mapping the Global Network Revolution*, Penguin Random House, London.
- Papież Franciszek (2015), *Encyklika: Laudato si. W trosce o wspólny dom*, Wydawnictwo M, Kraków.
- Sztompka P. (2016), *Kapitał społeczny. Teoria przestrzeni międzyludzkiej*, Wydawnictwo Znak, Kraków.